

Numărul 15

Oradea-mare 11/24 aprilie 1904.

Anul XL

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe 1/2 de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei

Inceputurile limbei literare.

— Fragment din discursul de recepțiune de la Academie. —

S'a spus că: „pe timpul lui Mateiu Basarab și Vasile Lupu se petrece un eveniment din cele mai însemnate pentru istoria culturală a poporului român. Se introduce în slujba obștească și oficială a bisericii limba română în locul acelei slavone întru trebuințată până atunci”. Această afirmare s'a repetat de multe ori și a trecut drept un adevăr stabilit; ea nu este înse deloc potrivită cu adevărul faptelor.

Este destul să privim lista cărților tipărite în Țara Românească între 1635 și 1652 spre a ne încredința că lucrurile stau altfel. Din toate tipografiile lui Mateiu Vodă, pentru cari cumintele Domn făcuse în țară și moară de hârtie, au eșit 17 cărți, — 9 slavone, 5 românești, și 3 amestecate. Aceste cărți trebuiesc deosebite după euprinsul și scopul lor în: a, cărți de ritual, de slujbă preoțească în biserică și afară, b, cărți de cetire adică de învățatură religioasă și profană. Toate cele cinci cărți tipărite românește sunt numai cărți de cetire: trei cazanii și două cărți de legi, nici o singură carte de slujbă religioasă; între cele 9 cărți tipărite slavonește sunt trei de cetire (două edițiuni de Psaltire și Imitația lui Christos) și șase cărți

de slujbă: Liturghia, Molitvenicul, Antologion sau Mineiul, ales, Triodul înflorit, Penticostarul — adică toate cărțile trebuitoare preotului la slujbele bisericesti în biserică și afară.

Din această enumerare se vede lămurit că Mateiu Basarab nu a scos limba slavonească din biserică, ci mai vârtos a păstrat-o în tot ritalul, în toată slujba bisericască. Și mai puțin se poate atribui această reformă lui Vasile Lupu, din a cărui tipografie au eșit numai trei cărți: Cazania, Șapte taie, și Cartea de legi, cari nu au nici o legătură cu slujbele religioase ale bisericii.

Ioan Bianu.

Nici nu putea avea în gând Mateiu Vodă să facă atunci această reformă. Limba slavonească eră de veacuri singura limbă bisericască la Români, această limbă eră legătura vie între toți creștinii ortodoksi, Românii de la Dunăre și din Carpați și Slavii Bulgari și Sârbii din Peninsula Balcanică. De la căderea lor deplină sub stăpânirea Turcilor, popoarele creștine de peste Dunăre își îndreptau priviri de sperante spre noi; 40 ani înainte de Mateiu Vodă ele au tresărit la lucirea paloșului lui Mihaiu Viteazul și speranțele de mântuire s'au întărit și privirile s'au întors și mai mult spre țările românești. De aceea Mateiu Basarab la 1637 și 1638, tipărind de două ori Psaltirea slavo-

nește spre a o împărți în dar tuturor acestor poame, adresează domnescul său cuvânt așa: „drept credinciosului și evlaviosului neam al patriei noastre și altor neamuri înrudite cu noi după credință și având același vestit dialect slavonesc ca limbă, și cu deosebire Bulgarilor, Sârbilor, Ungrovlachilor, Moldovlachilor și celorlalți.“

Însă-și Doamna Elena face cheltuiala pentru a tipări Triodul înflorit și Penticostarul la 1649 în slavonește, pe care îl închină călugărilor sârbi din Stul Munte al Atonului.

Către sfârșitul domniei bunului și înțeleptului Mateiu Vodă se face un pas însemnat înainte: în anii 1650—1652 s'au tipărit trei cărți pentru slujbe bisericești cu totul speciale: Înzmormântarea preoților (1650), Botezarea și Miruirea (1651), Sfințirea bisericilor (1652). Aceste cărți nu mai sunt făcute pentru tot clerul ortodox, slav și român, ci numai pentru preoții și arhierii români, dar și într'insele se cuprind dovezi neîndoioase că nici gând nu fusese în această epocă de a introduce în slujbele bisericești limba românească în locul celei slavone. Românește s'au tipărit în aceste cărți numai arătările tipicului, adică instrucțiunile cum trebuie să se facă slujba, cântările și rugăciunile rămânând toate în slavonește.

Mitropolitul Ungrovlahiei Ștefan, care a tipărit la 1651 cartea despre Botez și mir, pune în fruntea ei o lungă prefață și spune lămurit că preoții țării sunt în neștiință și că se face mare imputare țării și preoților „mai vârtos de către hulnicii de lege“ — evidentă aluzie la Calvinistii din Ardeal — „cum nu știm slujii taînele sfintei Biserici“; de aceea „gândiu — zice mitropolitul — să iau imputerea „batjocurilor deasupra acestei țărișoare“ și a tipărit „nu cum a fost până acum „slavonește tipicurile“, „ce tot românește toate pe rând.“ Atât eră de puternică ținerea la tradiția slavonească, încât și numai pentru atâta mitropolitul întimpină o puternică opoziție, căci zice: „de am mai dres rânduialele și „le am propus românește... nu se cade voue... să „ve înponcișați și să ve scârbiți în potrița păstorului vostru.“

† Se încheie domnia lui Mateiu Basarab și încețază iar activitatea literară bisericească timp de trei-zeci de ani, dar Românii păstrează cu stăruință în slujbele bisericești limba slavă, care în fața propagandei calvine va fi socotită încă mult timp înainte ca un semn caracteristic al ortodoxiei, iar introducerea limbii poporului în biserică va fi socotită și combătută ca o tendință protestantă calvinistă.

Activitatea literară religioasă se reîncepe, de astă dată în Moldova, de zelosul prelat și cărturar Dosofteiu, episcop la Huși și la Roman, apoi 15 ani mitropolitul țării (1671—1686). De unde a venit acest prelat și unde și-a câștigat întâia învățatură nu știm; el avea înse multă știință de carte pentru acel timp și cultură polonă, așa încât probabil este să fi învățat la Kiev sau într'o mănăstire de aceeași școală. Dosofteiu a primit fără îndoială unele idei protestante; așa se explică faptul că dânsul, prin muncă grea de „cinci ani foarte cu osirdie mare“ a făcut în limba românească Psaltirea versificată, lucru cu totul protestant; și apoi că eră cu totul câștigat pentru idea de a introduce pe dea'ntregul limba românească în toată slujba bisericească în locul celei slave.

Pentru realizarea acestei idei el a tradus și ti-

părit întâia oară cu totul în limba românească câteva din cărțile principale ale cultului: Liturghia la 1679 și 1683, Molitvenicul la 1681, Octoiul la 1683.

Lucrarea mitropolitului Dosofteiu a fost înse o încercare cu totul izolată și făcută într'o epocă prea agitată în Moldova, încât nu printr'înșă se putea înlătură o tradiție seculară.

Lucrarea cu rost se reia în Țara Românească, în timpul celor două domnii, a lui Șerban Vodă Cantacuzino (1679—1688) și a lui Constantin Brâncoveanu (1688—1714), de doi mari mitropoliți Teodosie și Antim și alți câțiva prelați cărturari.

La 1680 luminatul mitropolit Teodosie, reîncepe lucrarea de unde a lăsat-o la 1651 mitropolitul Ștefan, făcând un mic pas înainte. El tipărește cu cheltuiala lui Șerban Vodă una după alta trei cărți românești, Liturghia la 1680, Evanghelia la 1682 și Apostolul la 1683, cari se împart în dar în toată țara cu scop cel puțin tot atâta de politic cât și bisericesc.

În fruntea Liturghiei de la 1680 mitropolitul a tipărit o minunată scrisoare de închinare către Domn, pe care o numește cu vorbe latine „Epistola dedicatoria“.

Un hotărît pas înainte se face totuș atunci chiar sub autoritatea cuvântului Domnesc: la 1682 se tipărește românește Evanghelia și la 1683 Apostolul spre a se ceti în biserică în limba poporului. Însuș Domnitorul se pune cu numele său în fruntea acestor două cărți, pe cari le dă în „dar pe la toate bisericile țării noastre“.

Șerban Vodă a introdus în serviciul bisericesc citirea Evangheliei și a Apostolului în limba românească, cari și ele se citiau până atunci slavonește.

Peste Carpați, după 1680, vedem tot mai des cărțile de slujbă bisericească prefăcute cu totul în românește, fără cântări slavone; aceasta se vede nu atât din cele câteva cărți tipărite la îndemnul Calvinistilor, pe atunci încă în cei din urmă ani de putere, (Ciaslovețul la 1685, Rânduiala Diaconstvelor la 1687, Molitvenic la 1689), cât mai ales din cărțile manuscrise, cari în număr destul de mare ne-au rămas din acel timp, Ceaslov, Octoih și altele. Acestea arată că preoții pe acolo nu mai puteau face slujbe sfinte în slavonește și începuseră a le face în românește după cărți traduse și scrise cu mâna mai ales de un dascăl mers în țara Crișurilor din Moldova, numit Vasile Sturzea Moldoveanu.

Dar nu între bieții Români de peste Carpați avem să căutăm păstrarea sau părăsirea conștientă a vechei tradiții slavone în ritul bisericesc, nici în Moldova, unde — după plecarea mitropolitului Dosofteiu la 1686 — activitatea literară religioasă încețază aproape cu totul până spre sfârșitul secolului XVIII. Acea tradițiune s'a păstrat în Țara-Românească, unde Vodă Brâncoveanu, urmând lui Șerban Vodă, voia să întunece într'u toate domnia acestuia.

În lunga domnie de 26 ani a lui Brâncoveanu s'au făcut în țară mai multe tipografii mari, mai ales cele de la Snagov, Buzău, Râmnic, București; s'au tipărit cărți bisericești, și de slujbă și de învățatură, mult mai multe ca până atunci, mult mai mari și mai bogate. Atunci s'au tipărit întâia oară la noi, la Buzău, de episcopul Mitrofan, Mineele cele mari în 12 volume și toate cărțile de slujbă ale ritului ortodox, în forma lor cea mai dezvoltată. În toate aceste cărți tipărite în anii 1698—1702, româ-

nește sunt tipărite numai arătarile tipicului și cetirile, Evanghelia, Apostolul, și celelalte cetiri; iar cântările, tot ce auziă creștinul din gura preotului de la altar și de la cântărețul din strană, toate se rostiau numai în limba slavă, până spre sfârșitul domniei lui Brâncoveanu.

Dar iată un fapt interesant din acest timp, tocmai pentru că este izolat: un prelat progresist, foarte probabil neobositul cărturar și tipograf Antim Ivireanu, a voit să facă în românește serviciul cununiei unuia sau mai multor fii domnești, beizadele, cum se zicea atunci. A tradus spre acest scop românește slujba logodnei și a cununiei, adăogând la sfârșit o rugăciune deosebită spre a se rosti în fața domnului pentru fericirea lui și a familiei domnești. Această traducere frumos scrisă se găsește lipită lângă un exemplar legat al cărții despre Botez și mir tipărit la 1651.

Dar ce dovadă mai hotăritoare trebuie spre a ne arată că până în domnia lui Brâncoveanu nu limba românească ci cea slavă eră la noi limba ritualului bisericesc, decât vestitele porunci pe cari, la 1698, le-a dat, în mitropolia din București, Dionisie, patriarhul Erusalimului lui Atanasie, episcopul Ardealului atunci sfințit? Aceste porunci date episcopului românesc de peste munți spre a se întoarce acolo întărit cu ele, ca să păstorească turma cea bântuită de eresuri streine, au fost scrise și în Con-dica sfântă a mitropoliei Ungro-Vlachiei.

La punctul 5 al lor se zice: „Trebuie archieria ta, slujba bisericii, adicăte „Octoicul, Miniaele și alte „cărți ce se cântă duminicile și sărbătorile și slujba „de toate zilele, să te nevoiești în deadinsul să se „cetească toate pe limba slavonească sau elinească, „iar nu românească sau într'alt chip“. La punctul următor adaoge ca Evanghelia să pue să se cetească aū slavonește au românește; iar la punctul 2 se spune episcopului să propovăduiască cuvântul lui Dumnezeu la Sârbi și la Ruși pe limba slavonească, iar la Români pe limba românească.

Spre sfârșitul domniei lui Brâncoveanu, la 1713, s'aū tipărit în țară la Târgoviște, întâia oară cele două principale cărți de ritual — Liturgia și Molitvenicul, întregi în limba românească.

Aceasta este întâia ruptură a tradiției slave. De acum cărțile tipărite numai românește, sunt tot mai dese, iar cele cu cântări în limba slavă tot mai rare, la 1715, 1717, 1726 și cea din urmă la 1736.

Din aceste fapte se vede lămurit că scoaterea limbei slave din biserica Românilor și rădicarea limbei noastre naționale ca limbă liturgică în locu-i, s'a îndeplinit numai în întiile 3 decenii ale secolului XVIII. Această schimbare atât de însemnată în istoria noastră culturală nu s'a făcut de odată, nici prin porunci domnești, nici prin hotăriri de sinoade și de prelați, ci numai cu încetul, prin trebuința din ce în ce mai mult simțită de toți și după ce încetaseră și cauzele cari făcuse să se creadă că păstrarea limbei slave în biserica noastră eră o necesitate pentru păstrarea ortodoxiei.

Sire,

Domnilor colegi,

Această cuvântare a avut scopul de a arată cum și când limba românească și-a îndeplinit emanciparea bisericească, luându-și locul de singură limbă a altarului și a stranei în bisericile poporului româ-

nesc, pozițiune în care nu mai fusese nici odată și de la care fusese ținută departe îndelungi secolii de limba slavă.

Emanciparea s'a început tot lângă biserică către sfârșitul secolului XV și în secolul XVI; apoi limba noastră a devenit limbă literară, limba cărții profane și a celei religioase în secolul XVII, și deabia în întiile trei decenii ale secolului XVIII a ajuns și ea limba altarului, limba rituală a întregului cult bisericesc. Așă se vede din cercetarea cărților vechi.

Un mare dar de la Dumnezeu este acea calitate a neamului nostru, care este înțelepciunea, cumpătul. Acest cumpăt și această înțelepciune s'au manifestat totdeauna atât în dezvoltarea noastră culturală și literară, cât și în cea politică. Încet și fără sguđuire s'a înlăturat în secolii XVI, XVII și XVIII limba slavă din cartea și din biserica Românilor, din actele particulare și din cele oficiale ale cancelariei domnești; fără sguđuire am intrat în spiritul culturii apusene, am schimbat direcțiunea de dezvoltare a limbii și am părăsit scrierea cirilică luând în locu-i pe cea latină, mai întâi în scriere privată, apoi în cea oficială, și la sfârșit, de tot — în zilele noastre — și în cărțile bisericești. Toată această mare reformă s'a făcut fără siluire, fără sguđuiri, prin convingerea tuturor. De aceea ea este temeinică și efectele ei vor fi eterne, căci eternă va fi și viața și lucrarea neamului nostru.

De abia sunt două sute de ani, de când, în casa Domnului, Românul își aude numai limba lui strămoșească. Din Sătmar până la Mare și de la gura Tisei până la Hotin preotul și cântărețul cetesc și cântă Românului în limba lui părintească, iar acum de câteva zecenii de ani Românimea de peste Balcani, înviorată de viața noastră de aici, se năzuește să și-o aibă și dansa în școala și în biserica ei.

Această limbă este legătura sfântă, care face unitatea vieții sufletești a tuturor părților neamului nostru, imprăștiat sub deosebite stăpâniri. De aceea se cuvine să ne atingem de ea cu acel respect cu care omul cuminte se apropie de tot ce este sfânt. Respectul trebuie să fie îndoit, înzecit, când este vorba de limba bisericii, de limba sfintei rugăciuni și a sfintelor cântări, cari ne înalță când suntem în bine, ne mângăie și ne întăresc în amar și în ne-cazuri. Limba cărților bisericești trebuie să fie respectată și statornică, și numai atunci se cuvine să fie scos dintr'insa un cuvânt, când el nu mai este înțeles de cei de astăzi, și numai atunci este bine să fie introdus un cuvânt nou, când el a ajuns în întrebuintare și în înțelegerea tuturor; altfel se calcă cuvântul sfânt al Apostolului și se închide în vorbe neînțelese învățătura care trebuie să înalțe sufletele celor mulți și umiliți.

Cele două mai înalte instituțiuni sufletești și culturale ale neamului nostru — Biserica și Academia — au în sarcina lor îngrijirea pentru buna păstrare și înțeleapta dezvoltare a acestei limbi, prin care se unesc într'un singur suflet și într'o singură viață toate sufletele viețuitoare și toate mințile bucurătoare ale neamului românesc.

Sire,

Cele două mari calități ale neamului nostru: cumpătul și înțelepciunea, moștenite de la strămoși, ne-aū scăpat de perire în secolii de grele vijelii prin cari am trecut. Înțelepciunea strămoșească este personificată acum în persoana Majestății Voastre, că-

ruia cel de sus I-a dat in grije conducerea acestei țări de aproape patru zeci de ani. Românii privesc cu admirațiune nesfârșită progresele uimitoare îndeplinite și cu speranță adâncă și neclintită viitorul asigurat. Iubirea caldă și statornică ce Majestatea Voastră arată zilnic prin cuvinte și prin fapte limbei românești și pe care o va lăsa moștenire scumpă Augustelor Odrasle ale Augustei noastre dinastii regale, asigură și limbei românești, ca întregii noastre vieți naționale, o dezvoltare înțeleaptă și glorioasă.

Ioan Bianu.

Din Sansara.

*În preajma gândurilor mele
Apari vecina mea adese,
Făcându-me să rump din ele
Crâmpete clare — nențelese.*

*Frumseța ta de foc și aur
Încordă ale lirei strune,
Smulgând din sfântul ei tesaur
Acorduri pline de furtune.*

*Te văd acum de luni de zile
Trecând la deal, trecând la vale,
Și tot visez citind pe file,
Citind în pacea umbrei tale.*

*Dar vremea nencetat alungă
Gândirile-mi tot mai departe
Și dorul nostru n'o s'ajungă
Să scurte calea, ce-l departe.*

*Acum, târziu, pricep prea bine,
Că visele-mi au fost zadare;
De și privirile senine
Mi-au fost prezis de mult: uitare!*

*Și totuș nu me 'ncred în mine,
— Gândirea noastră mult greșeste —
Când simt, că 'n sinurile-ți pline
Dorința dulce clocotește:*

*Că din mișcările ușoare,
Din gesturile îngrijite,
Pricep puterea zdrobitoare
A unor vremi neimplinite...*

*De cumva gândul me înșală
În noaptea grelelor furtune —
Un gând rănit de îndoită
Voă rumpe ale lirei strune.*

*Iar lira-mă tânduri se va duce
În chiotetele veseliei,
Că am scăpat iar de năluce
Și vremurile nebuniei...*

*Ci firul gândului se 'ncurcă,
Că îndoită mușcă 'ntrânsul;
Iar când spre vremuri vechi se urcă,
Pe mine me cuprinde plânsul:*

*Văpața clară a privirii
Umbrită de dorințe sfinte,
Îmi spuse tainele gândirii
Cu luni de zile înainte.*

*De umbra tainelor acele
Am prins mereu tot flori alese,
Și focul razelor de stele
Din basme despre vechi crătese.*

*Și tot, ce e frumos în lume,
Din frunze, flori și foc de soare,
Am prins mereu de drațul nume
Plângând în zgomot de izvoare.*

*În schimb me otrăvești vecină
Cu flori de dor, cu flori de jale,
Când stau pierdut în ziua plină
În vraja sfânt' a umbrei tale.*

*D'acea departe fugi de mine,
Precum fugi-voiu eu departe —
E vorba vremilor bătrâne,
Că toate 'n lume sunt deșarte.*

Delanera.

Mizeriile vieții.

E o frumoasă dimineață de iulie. Razele arginții ale maiestosului soare, care cu un suris dulce și sublim a apărut pe cerul senin ca o lacrimă, cu gingășie se strecură printre frunzele dese și verzi ale bătrânilor castani din curtea marelui proprietar de moșii, Liviu Pădureanu. Un vânt lin și recoritor le adie, și ele murmură o melodie dulce. Pare că voesc să acompanieze corul nevinovaților păserile, cari sburdalnice sboară de pe o ramură pe alta.

În curte domnește o tăcere mormântală, cu totul neobișnuită. Sgomotul viu al servitorilor nu se aude ca altă dată, acum toți stau înaintea grajdurilor și șoptesc încet între ei. Privirile lor, cari tradează o neliniște mare, din când în când se lasă spre ferestrele de la etagiul prim, unde locuște dl și dna Pădureanu.

Înaintea unei ușe de la ambitul casei stă o trăsură închisă, înhamată cu patru cai viguroși. Vizitiul șede pe capră, ținând hățurile în mâni. Și el, mereu își aruncă privirea la etagiul prim și întotdeauna un fior de groază i trece prin tot corpul. Fața i este desfigurată, buzele palide și tremură cu convulsiiune.

Deodată ușa de la ambit unde așteaptă trăsura se deschide cu bruschetă și apare dl și dna Pădureanu.

Dna Pădureanu poartă o haină de culoare cenușie, care e înșe în desordinea cea mai mare; e frântă, turtită. În cap are o măramă neagră, iar mâinile i sunt legate cu o sfoară de mătase roșie.

Pe fața ei de fecioară, e întipărită o groază de moarte, privirile i sunt rătăcite.

— Liviu, se rugă ea în paroxismul unei dureri și deserațiuni supreme, — Liviu, mai bine omoară-me, decât să me espui la o soarte atât de grozavă.

— Ți-am spus, că toate rugămintele tale sunt

— Poftești mai dulce? —

zădarnice, a zis dl Pădureanu cu receală, apoi a luat-o de braț, ducând-o mai mult cu forța după sine.

Cu cât dna Pădureanu se apropia de trăsură, cu atât pasul ei devenia mai șovăitor, întocmai ca a unui condamnat la moarte, care fiind dus la locul sinistru al supliciului, i se desleagă picioarele de lanțuri și fere ca să poată urcă esafodul...

— Urcă-te, a zis dl Pădureanu cu voce poruncitoare, când au ajuns la trăsură.

— Nu! — Nu me mișe de aici... omoară-me!...

— E în interesul teu, ca să te supuni, căci altcum sunt silit să recurg la mijloacele cele mai drastice, reluă dl Pădureanu aruncând o privire de dispreț asupra dnei Lucreția, care tremură ca o frunză bătută de un vânt furios.

— Aici e inima mea, aceasta inimă, care te-a iubit și te iubeste cu un amor sacru. Străpunge-o cu pumnalul cel mai ascuțit!... Poate, că la vederea sângelui meu...

Nu a mai putut inse continuă, căci dl Pădureanu într'un moment a scos o sticlută din busunaru-l paltonului ce avea pe sine, apoi destupând-o, cu o mișcare repede a pus-o sub nasul nefericitei femei, care după ce a mirosit cuprinsul esenței adormitoare ce conținea sticluta, a început să murmure niște cuvinte neînțelese, cari mereu deveniau tot mai nearticulate, apoi a căzut într'un leșin moral și psihic.

Dl Pădureanu a luat-o atunci în brațe și a așezat-o în jilțul din drept al trăsurei.

Cu voce imperioasă apoi s'a adresat vizitiului:

— Nu ai uitat instrucțiunile mele?

— Și acum, ca întotdeauna, veți fi servit după ordinele primite, îngână vizitiul.

— Mână! ordonă atunci dl Pădureanu, închizând cu bruschețe ușa trăsurei.

Un pocnet de biciu, un durduit de roate, și trăsură s'a pus într'o fugă nebună, lăsând în urma ei un nor de prav, care pare că cu un suspin dureros se ridică spre bolta cerului, dispărând în necuprinsul văzduh...

— Nefericita stăpână! esclamă cu un accent de durere sinceră, Niculae, un servitor cu plete albe ca zăpada, din a cărui ochi stinși s'a strecurat două lacrimi, după ce trăsură a părăsit curtea.

Servitorii ceilalți, se uitau la moș Niculae — cum îi ziceau ei — fără să zică vreunul ceva.

Toți ar fi avut înse câte o observațiune, câte un cuvânt de compătimire față de dna Lucreția, sați cum o numiau ei, buna noastră stăpână, dar nu au dat expresiune acestor sentimente, din respectul a-celor două lacrimi ce au alunecat din ochii lui moș Niculae.

Fisonomia moșneagului tradă, că în internul se urmărește o luptă mare, o luptă, furioasă ca valurile mării, când o tempestă uriașă s'a lăsat pe ea.

După câteva momente de o tăcere mormântală, moș Niculae, cu vocea dureroasă a început:

— Trecusem de cincisprezece ani, când moartea nemiloasă m'a despărțit de iubii mei părinți. Am ramas singur în această lume mare, fără de nici un ajutor, fără de nici o avere, numai cu niște zdrențe pe mine. Nu știu ce soarte aș fi avut, dacă, fle tertat dl Nestor — Dumnezeu să-l odihnească în pace, căci bună inimă a avut — nu m'ar fi luat la el. Cincizeci și opt de ani sunt, de când am intrat în casa aceasta. Am venit ca copil, dar acum sunt

un moșneag neputincios. Părul meu, odată negru ca pana corbului, acum e alb ca zăpada; mersul meu, odată drept și sumet, acum e gârbovit, focul viu ce ardea în ochii mei s'a stins în decursul atâtor amar de ani, ce îmi apasă umerii... Multe s'au petrecut în casa aceasta, ce voi nu știți...

— Povestește-ne tot ce știi, moș Niculae, strigară servitorii în cor.

Fața sbârcită a moșneagului, deodată a devenit palidă ca a unui mort. A făcut o mișcare, ca și când s'ar apăra de niște bandiți, cari l-au atăcat, ca să-i repună viața, apoi să-l jefuiască.

— Vai! nenorocitul de mine, ce am zis? Nu... nu am zis nimic, sunt un nebun... Lăsați-me, duceți-ve, căci moș Niculae nu-și tradează nici odată jurământul...

Apoi fără simțiri, a căzut jos, la pământ.

Servitorii, cu groază se uitau la moș Niculae, care sta nemșecat ca un cadavru.

(Va urmă.)

Alex. Țințaru.

Minorel și Viorica.

După Ch. Moreau-Vauthier.

Oamenii în vârstă n'au să vadă, în cele ce urmează, decât doi copii pe două scaune: Mironel, în față, pe primul scaun; Viorica, la spate, pe un al doilea. Și atâta tot, nimic mai mult.

Dar, luând seamă la înflăcărea lui Mironel, la felul cum își umflă vocea spre a vorbi cu scaunelul din fața lui, de pe covor, persoanele mai puțin raționabile, vor începe, poate, să deosebească ceva. Și când acești oameni vor fi observat sfoara care leagă scaunelul lui Mironel de micul taburel din față, și vor fi auzit trosnind biciul care se silește să scoată din amorteală taburelul; acești oameni puțin raționabili, înse perspicaci, vor fi foarte aproape de a înțelege că au în față-le, nu pe Mironel cu un scaunel inert, ci pe un vizitiu cu calul seu... Dacă vor avea și curiozitatea de a merge mai departe cercetările lor, vor mai vedea că Viorica, surizătoare, zglobe și cochetă, stând la spatele fratelui seu, este o doamnă în tovărășia altora, așezată boerește în trăsură acestui birjar; și, — văzând pe Mironel dând din picioare și strigând ca un nebun — nu se vor mai îndoi de tropotul cailor și de iuțea amăritoare cu care este dusă trăsură...

Și totuși, nimic mai adevărat.

Și Mironel, nu mai e micul copil cu obrăjorii aprinși și cu părul buclat, ci un mare vizitiu cu perucă pudrată, cu chipiu galonat și c'o livrea acoperită de freturi, așa cum numai în cadre se vede.

Viorica e o marchiză, o principesă, în sfârșit fiica unei zine; ea are rochi colorate ca timpul, și-i frumoasă ca ziua de vară.

Și merg iute ca vântul prin țări feerice...

Dar Mironel se liniștește, picioarele i se opresc. De sigur c'au sosit...

Printr'o sfortare se îndreptează și sare de pe capră. Grăbit se îndreaptă spre principesă, se apleacă, suride și-i întinde mâna. Nu mai e nici o bănulală, vizitiul e un principe care, cu eleganță regală, ajută nobilei călătoare, să se coboare. Ori, o doamnă fru-

mosasă nu se dă jos din trăsură ca un birjar de pe capră; deci se aranjează, întârzie și, cu o voce stinsă, zice:

— Oh! Principe, mult sunt ostenită!

Principele caută o frasă, dar neștiind ce să zică, salutând cu mâna pe inimă, răspunde:

— Oh! Principesă!...

Și, cu toate că vorbește tare, cu un accent pițigăiat, — foarte distins, de sigur, — totuși niște supărătoare răgușeli fac să ne amintim de injurăturile vizitiului de odinioară... Poate fi o iluziune, un detaliu de prisos. Acelaș lucru despre mersul lui greoiu, nesigur chiar, în eforturile-i de eleganță. Avem în față un frumos principe, svelt, cu talia subțire și cu picior ușor, care conduce pe principesă prin parcurile în care înfloresc plante încântătoare...

Apoi, repede, astfel că vocea nobilei călătoare nu se mai cunoaște, Viorica se adresează familiar principelui:

— Îmi vei oferi un mare prânz, nu-i așa?

Și principele, cu o voce care nu mai are nici mărire princiară, nici vulgaritatea birjărească, i răspunde pe acelaș ton:

— Da, un banchet.

Iată-i înaintea scaunului; nu e trăsura, ci o masă, unde mănâncă, în farfurii prețioase, mâncări cum numai la principii se întâlnesc...

Toate astea nu se prea văd, sau chiar de loc; dar, când cineva are onoarea de a fi flică de zină, se hrănește pe lucruri ușoare! Și, nici nu mai incape vorbă, principele și principesa duc dese-ori degetele la gură, pleciuesc din limbă și amestecă zgomotos, aruncând priviri fericite. Asta-i bine înțeles, aparența făcută pentru popor și așa după cum poate el pricepe, căci știm prea bine, principii și principesele nu mai mănâncă cu mâinile, și nu pleciuesc din limbă, nici mestecă cu zgomot.

... Principele a dispărut. Vizitiul se urcă pe capră, principeasa își reocupă locul din trăsură, iar scaunul — vreau să zic calul — aleargă ca fulgerul...

Deodată, repede, cu o voce vestitoare de noi întâmplări, Mironel strigă:

— Acum, vin hoții!

Înspăimântător, începe să urle sărind pe scaunul și dând cu biciul, când în dreapta, când în stânga:

— Trose! Trose! Bum! Bum!

Principesa, care, conversând cu doamnele ce-o întovărășiau, nu ascultase profetia lui Mironel, la auzul detunăturilor, își dă seama de pericolul ce-o amenință. Apucă cu amândouă mâinile capra trăsorii și, îngrozită, strigă cât o ține gura:

— Nu, Mironel! Nu!... Nu vreau hoții! Nu, hoții!

Dar soarta își urmează cursul ei. Mironel nu poate face nimic în contră-i; totul e pregătit dinainte.

Scaunele, fotoliurile, taburelele, totul nu reprezintă decât stânci și peșteri, sinistre ascunzători de bandiți... Li vedeți cum aleargă, cum es din toate părțile, cu pâlăriile lor ascuțite și cu picioarele inconjurate de sfori? Au ochi de fiară, cari lucesc sinistru, în fețele lor bărboase; seamănă cu negustorul de castane din colț, cu modelele italiene de care se servesc pictorii, cu cerșetorii, cu Satan, în fine cu tot ce ne îngrozesc prin cadre, pe străzi și în vise. Mironel dă zor, vrea să-i omoare cu ori-ce preț, și țipă cât poate, trosnind din biciu...

Și principesa, ca nebună, strigă apucând de spate pe vizitiu!

— Nu mai vrea! Nu mai vrea! înțelege!...

Aproape să cadă, vizitiul se apleacă și, întorcându-se către Viorica, cu un aer disprețuitor, o întreabă:

— De ce te infurii?

— Nu me infurii, răspunde principesa, palidă ca turta de ceară, scrișnind din dinți și plângând; dar...

— Nu-ți fie frică. Ai puști pentru ori-câți hoții ar veni.

— Nu, nu vreau să vie hoții. Mai întâi, principesele n'au puști.

— Bărbatul teu va trage cu pușca și te va apăra.

— Prost ești, răcni Viorica, și dând din umeri adăugă:

— Nu știi că principesele n'au bărbați? ... Ah! Știi una, să ne jucăm de-a nenorocirea.

Mironel se învioră pe dată.

Da, un accident. Oprî imediat caii, trânti scaunul-cal, astfel că ajunse cu picioarele în sus. Principesa scoase un țipăt și încet, cu mare atenție, se trânti pe covor, gemu și închise ochii. Vizitiul, lângă trăsură, injură și bătea calul, când printr'o întâmplare nenorocită cu adevărat, sfărcelel biciului se agătă de-o... poteoavă a calului, și coada biciului, descriind un cerc pe de-asupra scaunului, tăe aerul într'un fâșiit ce te făcea să tremuri...

Scena se transformă. Marele vizitiu nu mai eră. Și Mironel, îngrozit și de-abia ținându-și plânsul, își frecă obrazul atins de coada biciului blestemat.

Principesa întinsă pe jos, nu da semn de viață. Impasibilitatea ei supără pe fostul birjar și, fără cel mai mic respect, i aplică o puternică lovitură de picior în spate.

— Ah! Doamne! murmură principesa, care-și veniă în fire; ce îngrozitor accident! Și frumoasa mea roche plină de noroiu. Ah! Dumnezeu meu, ce o să zică principele?

Din nou Mironel îi trânti un picior în spate, și, spre a o readuce la realitate, se aplecă și i apucă përul cu amândouă mâinile.

Un țipăt ascuțit, și principesa întorcându-se și văzând fața vizitiului plină de sânge:

— Te-ai rănit? îl întrebă Cine te-a lovit?

— Biciul, murmură Mironel posomorit. Și supărându-se din ce în ce mai mult, strigă:

— E vina ta. De ce n'ai vrut să vie hoții?

— Nu, nu! de hoții mi-e frică!

— Cu toate că sunt lângă tine și am sute de puști! Cel puțin așa aș fi fost rănit, și astă-seară, aș fi arătat tatii rana ce am căpătat în luptă.

— Ei! bine, să vină acuma. Dar să fii singur. Eu o să fiu un pom sau un zid. Așa o să ai o rană făcută de hoți.

După o scurtă pauză, Mironel declară solemn: — Nu, nu e cinstit; rana am căpătat-o în accident.

După aceea Viorica examinând cu atenție și cu un aer desgustat, nasul fratelui seu, esclamă:

— Ți-ai perdut și batista!

Și compătîmîndu-l:

— Ia-o pe a mea, zise principesa, întinzând vizitiului, frumoasa i batistă princiară.

SALON.

Concertul Popovici-Dima la Orăștie.

Între auspicii strălucitoare s'a început turneul artistic al trinității noastre renumite, cu concertul dat la Orăștie în 12 l. c.

A fost un adevărat festival al armoniei sublime, în acest orașel clasic al disonanțelor.

Societatea noastră de altcum desbinată prin o mulțime de interese separatistice, fu în *mare parte* întrunită pentru seara aceasta scurtă; iar pentru absența unor fruntași, avurăm recompensă bogată în numărul frumos al preoțimei din giur și în bravii țărani ai noștri.

Numai fețe senine, cu expresiunea dulce, naivă a unei tainice așteptări, văzusem în vasta sală a otelului „Transilvania“.

Pentru cei puțini cu deplină pricepere a artei clasice, a conținut programa un adevărat belsug de comori; iar pentru publicul laic eră pregătit o adevărată cunună din florile celea mai delicate ale cântului nostru popular.

Cu un aplaus plin de simpatie au fost salutați domni Popovici-Dima la venirea lor pe scenă, și când a intonat bardul nostru neîntrecut primele note ale „Prolog“-ului „gli Pagliacci“, cu bucurie am constatat dispoziția celebră a vocii etern tinere,

Un profund adevăr ne deplânge comedianțul Tonio în acest prolog.

Toți jucăm teatru, și până când ridem pentru lume, de câte ori stăm să ne nimicim de durerile sufletului?! La urmă inse se pogoară moartea pe pleoapele noastre, ori suntem bogați, ori sermani!

Baritonul dlui Popovici crescut în marile tradițiuni ale școalei wagneriane, par că e destinat pentru acest prolog, în care prevalează elementul declamatoric, conținând inse și mult avânt melodic.

Cum a șoptit ca un zefir vocea aceasta în povestirea inspirațiunei autorului și cum ne-a zguduit uraganul erupțiunei, când a blăstămat iadul pizmei între oameni?!

După emoțiunea generală, ce a produs interpretarea aceasta gigantică, ne-a dat un balsam liniștitor aria de clasică simplitate, scaldaiă în melodie a lui Händel: „Verdi prati“ cântată de dna M. Dima.

O voce de alt, sânetoasă, pastoasă, moale ca o catifea, cu estinderea unui mezzosopran, egalizată în legăturile registrelor prin o școală detaliată.

Predarea plină de căldură poetică, împreună cu o inteligență musicală desevârșită.

În „Verdi prati“ am remarcat un simț foarte dezvoltat de stil; iar în „Traum durch die Dämmerung“ s'a ridicat delicata interpretare a dnei Dima până la o fineță eterică.

A fost un adevărat vis prin amurgul serii! Interpretarea cântecului norvegian „Im Kalme“ ne-a făcut posibilă o călătorie gratuită între fjordurile romantice.

Din regiunile străine deodată fusesem fermați în mijlocul văilor noastre.

„Solomoane căpitane“ a resunat prin sală și cu duloșie românească am sorbit din grațul dlui Popovici doina aceasta frumoasă a vreunui Curuț român din oastea lui Rákóczy.

Interesant e, că textul acesta se cântă în Chior, Maramureș și Sătmar pe o melodie mai senină, mai viguroasă.

În forma aceasta o ascultă cu orele întregi fericitul episcop Pavel, care tot zicea, că mai frumos cântec popular nu există.

Eū, căruia nu-i pra convin Românașii „posomorți“ la „cătane“, prefer melodia din Chior!

Doi ofițeri vorbind sub impresiunea acestui cântec, și-au pus întrebarea, ce ar face unul, și ce altul, de i-ar cântă un recrut cu grațul dlui Popovici „Slobozi-me din cătane“.

Unul mai poetic a respuns „l-as trimite numai decât acasă, la oițe“; altul mai energie a zis: „din contră, l-aș reține, mi-ar fi cântăreț de companie în I. Rottenpaar“.

În „Prinde-mi-te-aș“ dovedise dl Popovici, că și în celea lirice e un măestru adevărat, cu darul de a putea întregi prin arta interpretării, puțina originalitate ce conține canzoneta aceasta ușoară.

A urmat apoi clasică cântare a lui Liszt: „Loreley“ cântată de dna Dima. Liszt, care de altcum avuse puțin noroc cu compozițiile sale, a compus în adevărată inspirație acest cântec, plin de melodie romantică.

Textul german de Heine e foarte frumos tradus de dl St. Iosif.

Doamna Dima a reușit indeosebi în subtilitățile din acest cântec, grație registrului artistic acoperit.

Pentru interesantele modernități ale genialului Wolf („Mein Liebster singt“, „Ich hab' in Penna“) greū de înțeles, am fost mulțumitori.

„Craiu ielelor“ balada puternică a maestrului neîntrecut al stilului baladic: C. Löwe, a fost cântată de dl Popovici atât de grandios, încât ar merită un studiu separat pentru posteritate. Povestirea la început, apoi visiunea copilului, căldura și iubirea îngrijorată din glasul tatei, ne-au făcut să uităm, că suntem într'o sală; eram și noi răpiți în misterul codrului, și din momentul, când au urmat șaptele seducătoare ale ielelor și strigătele gradate ale copilului, un torent de flori ne-a trecut prin spate.

Ni-s'au ușorat inimile, când s'a sfârșit fuga aceasta nebună.

E nedescriptibil entuziasmul aplausului, ce a urmat acum.

Dl Popovici respusesese cu o bijuterie umoristică, cântându-ne „Hinkende Jambon“ tot de Löwe.

Mulți il vor imită în exprimarea comică a cuvântului „Liebbb-ster“.

Eu știu că mai puțin 6 săptămâni voi fi întâmpinat așa.

Nunc venio al fortissimum.

Modest la finea părții I a programei erau reprezentate compozițiile maestrului nostru G. Dima: „Dorința“, „Pe când soarele de vară“ și „Leagăn verde“.

Compoziții serioase, în stil clasic lucrate, în cari prevalează motivele românești genial țesute aici în cântec, colo în acompaniament.

Un deosebit farmec obțin ele în interpretarea congenială a doamnei Dima.

Succesul acestor compoziții s'a manifestat în aplausul general al publicului, care a stors și bisarea poeticei cântări „Leagăn verde“, după care a urmat în mijlocul ovațiilor nesfârșite „Cântecul păstorului“ tot de dl Dima.

Un dar frumos de flori împodobit cu colorile noastre naționale, primise acum dna Dima.

Arta imblânzește, de aceea poliția a fost pasivă față de colorile aceste răzvrăitoare de stat.

Partea II a programei s'a început cu compozițiile dlui Dima: „Mugur, mugurel“, „Știi tu măndro“, „Hop țurecă furcă“.

Cea dintâiu a devenit deja un tezaur al concertelor noastre.

„Hop țurecă, furcă“ e un cap de operă.

Melodia populară simplă plină de viațiușe, ne ține pân' la sfârșit în ilaritate, iar dacă ai urechi mai fine, trebuie să admiri, ce orgie de colorii dezvoltă acompaniamentul acesta de altcum în stil românesc prelucrat.

Dl Popovici a fost încântător în melodia aceasta. N'a ramas palmă nemișcată la fine; popor și inteligență se întrecură în aplause.

Ilaritatea generală a dat apoi loc compozițiilor baladistului Löwe: „Spirito Sancto“; și „Klein Haushal“ cântate de dna Dima.

Dacă am avut noi parte din ris, să aibă și frații nostri scumpi de sași veselie de umorul indulgent al Haushaltului.

„Doma“ dlui Scarlatescu a voit, dar n'a putut să devie „doamnă artistică“.

Textul plin de senin e o contradicție viuă — lamentarii posomorite.

Nici arta doamnei Dima n'a putut salvă soarta acestei „doine“.

În „Foaie verde de bujor“ — doamnă aranjată de directorul de muzică din Sibiu dl Kirchner, — ne-a surprins cam neplăcut caracterul maghiarizat al acompaniamentului.

Ritmul original în doina aceasta e numai la apariția inrudit cu ritmul jocurilor ungurești.

Imitarea cimpoiului în bassul acompaniamentului, sau o prelucrare ala „Hop țurecă furcă“ cu triole ar fi dat deodată alt colorit acestei cântări, de altcum atât de drăgălaș cântată de dna Dima.

Aria din opera „Holländer“ și „Balada“ din „Africana“ au apărut ca o cupolă măreață pe zidul clasic al programei întregi.

În risul selbatie din baladă a fost ca totdeauna îngrozitor de natural dl Popovici.

Anii trec, dar n'aveți teamă, Popovici rămâne încă mult timp acel Popovici, care ne-a făcut onoare înaintea lumii întregi culte!

Fericți suntem, că l-am putut auzi!

Eugen d'Iza.

Între bărbat și nevestă.

— Monstrule, — zice aceasta, — ai făcut să sufere pe toate femeile.

— Nu e adevărat — esclamă el. — Nu, am făcut una fericită.

— Pe care?

— Pe o fată, care vrea să me ia de bărbat și pe care am... refuzat-o.

Numerul jubilar al „Familiei.“

Redacția „Familiei“ va serba jubileul muncii sale de 40 de ani printr'un număr festiv, care va apărea la începutul lui iunie, aniversarea aparițiunii foii noastre.

Acest număr va conține lucrări scurte de foștii și actualii noștri colaboratori, precum și de alți fruntași și muncitori ai literaturii și vieții publice culturale românești.

Rugăm pe toți aceia cari doresc să participe la aceasta serbare literară, să binevoiască a ne trimite lucrările lor până la 2/15 maiu.

Oradeamare 7/20 aprilie 1904.

Redacția „Familiei.“

LITERATURĂ.

Spre unitatea ortografiei române. Marea confuzie ce domnește astăzi în ortografia limbii noastre a reclamat ca supremul nostru areopag literar, Academia Română, să se pronunțe. În sesiunea sa generală din luna trecută, Academia s'a și ocupat de chestiunea aceasta. Publicul estitor al „Familiei“ cunoaște din rapoartele ce publicarăm deciziunile ce s'au luat. Nu consimțim cu toate, dar de dragul unității noastre ortografice ne supunem hotărârilor. Astfel începând cu numărul present, amu și introdus în foaia noastră toate acele schimbări, cari pentru noi sunt noue. Tot ce ne-am crezut datori s'adaugăm, este însemnarea accentului, de care Academia încă nu s'a ocupat, dar a cărei delimitare — după părerea noastră — nu se poate amâna.

Premiu pentru o scriere militară. În penultima ședință a sesiunii generale, Academia Română a votat și subiectul pentru carele premiul general Ioan Carp și Maria Carp de 7000 lei, care se va decerne în sesiunea generală din 1909. Conform testamentului, subiectul s'a fixat de o comisie a ministeriului de război și Academia a luat act de propunerea făcută. Subiectul propus și admis este: „Pregătirea trupelor pentru război din punctul de vedere al instrucției și al conducerii, cu exemple istorice și practice“.

Traduceri de Alesandru A. Naum. Dl Alesandru A. Naum, fiul academicianului A. Naum, moștenind de la părintele său darul poeziei, a publicat de curând la Iași un volum, care sub titlul de „Traduceri“, ne oferă traduceri în deosebi din Victor Hugo, apoi din alți poeți moderni. Ceea ce în deosebi caracterizează aceste lucrări, este limba bună românească. Prețul 50 bani.

Doce biblioteci de mănăstiri. Dl N. Iorga a scos la lumină în București sub acest titlu un nou rod al cercetărilor sale istorice, un mic volum care conține un catalog al tipăriturilor și manuscrisurilor aflate la mănăstirea Ghighiu și Argeș, datorite Academiei Române, precum și câteva extrase din ele. Între aceste și niște versuri tipărite la 1712: „Orbierea celor tineri“ din secolul al XVIII-lea, după care urmează „Cele doue căi, sfulul reuțății și al bunetății“.

Aritmetica pentru școalele populare, de F. E. Lurtz, tradusă de un învățător, după a IX ediție germană. Partea II. Numerii de la 1—10.000. Cele patru operațiuni fundamentale cu numeri nenumiți, simpli numiți, de mai multe numiri și cu numeri decimali. Edițiunea II. Cacte aprobată de ministeriul

cultelor și instrucțiunii publice. Brașov 1904. Editura librăriei Zeidner. Asupra originalului acestei cărți au apărut numeroase recenzii favorabile, între cari una în „Pädagogischer Jahresbericht“ vol. XLVIII. Traducerea românească e foarte reușită.

TEATRU.

Teatrul Național din București s-a închis stagiunea mercuri la 31 martie v. (13 aprilie n.) cu drama „Kean“ în 5 acte și un tablou de Alex. Dumas-tatăl. De acum înainte nu se vor mai da decât câteva reprezentații de beneficiu, cari în cursul stagiunii s'au cassat. Precum am aflat succesul material al stagiunii a fost destul de bun. Închiderea s'a făcut fără deficit, ceea ce de mulți ani nu s'a mai putut constata.

Festival declamatoric-teatral în Brașov. Internatul-Orfelinat al Reuniunii femeilor române din Brașov a aranjat în duminerea trecută în sala festivă a gimnasiului român un prea frumos festival declamatoric-musical, la care a luat parte multă lume și a aplaudat cu plăcere interesantele producțiuni. Festivalul a fost introdus prin un mic discurs rostit de dna Elena Săbădeanu, casiera Reuniunii. Apoi corul elevelor, sub conducerea dlui învățător N. Stoicovici a cântat două cântece. A urmat piesa teatrală „Căile lui Dumnezeu sunt pline de miunni“, localizată de doamna Marioara Rusu. O elevă a declamat poezia „Blăstemul cântărețului“ de Uhland, trad. de Scheletti. Alte două au recitat dialogul „Libertatea“ de Raicu; a patra „Nunta 'n codru“ de G. Coșbuc. Apoi s'au jucat piesa originală „Surrile vitrege“ de dsoara Marioara Rusu. Ca încheiere, s'au mai cântat două cântece în cor.

Concert și teatru în Caransebeș. Societatea română de cântări și muzică din Caransebeș a aranjat la duminerea Tomei (4/17 aprilie a. c.) în sala mare a otelului „Pomul verde“ concert împreună cu reprezentațiune teatrală. Program: I. Concert. 1. Schumann: „Viața țiganilor“, cor miest cu soli și acompaniament de pian. 2. Mureșan: „Năluca“, cor miest cu soli și acompaniament de pian. 3. Gounod: I act scenă de vals din opera Faust, cor miest cu soli și acompaniament de pian și de orchestră. II. Teatru: 1. „Caracterul“, comedie originală în 1 act de I. Nițu Pop. 2. „Pictorul fără voce“, comedie într'un act de Antoniu Pop. După reprezentațiune dans.

Concert și teatru în Sângeorgiul român. Duminerea trecută s'a aranjat în Sângeorgiul român o serată musicală-teatrală. S'au cântat compoziții de Musicescu, Vidu și Magda; s'au jucat „Arvinte și Pepelea“ vodvil, „Barbu lăutarul“ canțonetă și „Rusaliele“ vodvil, toate de V. Alecsandri. În fine dans.

MUSICĂ.

Serata societății „Transilvania“ din București. Sâmbăta trecută s'a dat la București în sala de la „Liedertafel“ o serată musicală de cătră societatea pentru ajutorarea meseriașilor și studenților români de dincoace de Carpați, „Transilvania“, cu concursul societății corale Carmen și al mai multor artiști și artiste. Printre artistele cari s'au dat concursul, s'au remarcat dnele M. Ionașcu și M. Giurgea, artiste ale

Teatrului Național. Cea dintiu a recitat monologul „In conciliere“, iar dna Giurgea „Ispita“ și „Cântecul fusului“ ambele de G. Coșbuc, primite de public cu entusiaste ovații. Dintre cântăreți dnii V. Panaitescu bas și C. Stanescu tenor liric. Societatea „Carmen“, ca totdeauna, a avut succesul cel mai mare al seratei, care s'a sfârșit cu un dans foarte animat. Lume multă.

„Craiu nou“ în Lugoj. Reprezentarea operei „Craiu nou“ de Porumbesc în Lugoj, precum aflăm din „Drapelul“, a avut mare succes. Corul a fost la înălțime, asemenea și soliștii, între cari mai ales damele s'au achitat cu desteritate de angajamentul luat. Tot așa arangeamentul scenic, costumele pitorești ale țărancelor, sătenilor și copiilor, dar mai ales gendarmii au făcut, ca diferitele tablouri ce se desfășurau pe scenă în decursul reprezentații, să farmece cu desevărsire auditorul.

BISERICĂ ȘI ȘCOALĂ.

Viață nouă în dieceza Orăzii-mari. Pr. SSa episcopul dr. Demetriu Radu a introdus în dieceza sa o novațiune care a fost salutată cu cea mai mare bucurie de toată preoțiimea și a produs o adevărată viață nouă în dieceza unde spiritul public amortise. Această novațiune este înființarea conferențelor protopostești, în cari preoții discută chestiunile privitoare la împlinirea chemării lor. S'au și ținut mai multe conferențe de aceste și pretotindeni ele au deșteptat cel mai mare entusiasm și speranțe nalte pentru viitor. Dieceza Orăzii-mari are un cler cult, ceea ce i-a lipsit pân' acum a fost conducerea din centru. Vedem cu plăcere că de acum înainte clerul acesta va avea un harnic conducător.

Episcopul Hossu în vizitațiune canonică. Aflăm din „Drapelul“ că Pr. SSa episcopul dr. Vasiliu Hossu a făcut a treia zi de Paști, însoțit de canonicul Boros, vizitațiune canonică în comuna Visag, unde poporul fără deosebire de confesiune l-a întâmpinat, iar episcopul a răspuns tuturor cu dragoste egală. La serviciul divin a pontificat Pr. SSa și a rostit o frumoasă predică. Apoi a vizitat obiectele sacre din biserică, școala, cancelăria și arhiva parochială. A făcut vizită și preotului gr. or. român, indicând astfel parochienilor de ambele confesiuni buna înțelegere în care au să trăiască. După masa dată de parocul Liviu Iancu, la orele 4½ Pr. SSa s'a întors la Lugoj.

Episcopul Aradului cătră al Orăzii-mari. Pr. SSa episcopul dr. Demetriu Radu, petrecând în luna trecută câteva săptămâni în Beins, a mers de a vizitat și internatul gr. or. unde a adresat tinerimei o cuvântare părintească. Relatându-se aceasta Pr. SSale episcopului I. I. Papp al Aradului, sub a cărui jurisdicțiune se află internatul din Beins, a adresat episcopului din Oradea-mare o călduroasă scrisoare mulțumindu-i pentru aceasta atențiune, prin care se probează că de și aparținând la două confesiuni, iubirea de patrie și de neam ne intrunește în același sentiment comun.

Sinodul archidiecezan din Sibiu a fost deschis în duminerea trecută. În vorbirea de deschidere, Esc. Sa arhiepiscopul și mitropolitul Ioan Mețianu a accentuat că nori grei se ridică asupra bisericii, se înmulțesc curentele periculoase și profeții mincinoși,

cari tind a instrăina pe credincioși de biserica stră-bună, de preoțime și de fruntași, cu felurite adem-niri și bârfeli. Spre a combate relele porniri, face apel la concursul tuturor.

Sinodul eparchiei Aradului a fost deschis tot în duminica trecută prin Pr. Ssa episcopul I. I. Papp, care a zis că problema vieții și activității sale este să lucreze și să stăruie pentru ridicarea culturii intelectuale și pentru readucerea ordinii și disciplinei canonice. Și a constatat, că dacă în centrul eparchiei și în provincă se pot observa scăderi mai însemnate, cauza principală este lipsa de control rigoros și cu pricepere de cauză și în sărăcia materială cu care ne luptăm pe toate liniile.

Gendarmi în biserica din Șișești. Întocmai ca în anii trecuți, astfel și de asta-dată, gendarmii au oprit în duminica trecută serbarea Izvorului Precis-tei în biserica din Șișești, unde se adunase mult popor din satele învecinate. Parocul dl dr. Vasile Lucaciu a făcut arătare prin telegraf la Papa de la Roma și la Majestatea Sa regele apostolic.

Pensionare. Dl dr. Felician Bran, archidiaconul părților sâtmărene ale diecezei gr. cat. de Oradea-mare, a fost trecut la pensie, în urma boalei de care suferă de mai mult timp. Regretăm din inimă că boala a vestejit toate speranțele noastre, pe cari le-am avut la numirea sa în acest post frumos, spe-ranțe întemeiate pe distinsele sale calități intelectuale.

Domnișoară română cu diplomă de măestru. Cetim în „Voința“: Dșoara Elena Preda (ficia dlui Iuliu Preda, director de cancelarie comit. în Bistrița) a dat cu distincțiune esamenul de cl. IV la școala de stat de industrie de lemn și metal din Murăș-Oșorhei. După ce dșoara Preda făcuse mai înainte esamenul de zidar la aceeași școală, are acum di- ploma de măestru zidar, lemnar și petrar.

Festivitate școlară în Arad. Societatea de lec- tură a tinerimei române de la institutul pedagogic- teologic gr. or. român din Arad a aranjat la 4/17 aprilie, o ședință festivă în sala cea mare a semi- narului diecezan, cu o interesantă programă, com- pusă din cântări, declamațiuni și conferențe.

PICTURĂ.

Evanghelia reginei României. Archimandritul Nifon, starețul mănăstirii Sinaia, publică în ziarul „Conservatorul“ din București, următoarele informa- țuni despre evanghelia reginei Elisabeta a Româ- niei, care se află acuma în expoziția „Tinerimei ar- tistice“ din Ateneul Român la București: „Am văzut chiar de mai multe-ori pe M. S. regina lucrând la această carte scrisă pe pergament, cu litere de aur și împodobită fiecare pagină cu desene colorate reprezentând flori naturale, operă monumentală la care M. S. regina lucrează de mai mulți ani, și a căreia valoare artistică nu se poate calcula. Evan- ghelia, identică ca carte, scrisă asemenea de M. S. regina Elisabeta, dăruită bisericii Curtea-de-Argeș, cuprinde numai cele 12 Evanghelii ale patimilor Domnului nostru Isus Christos, care se cetesc de obicei joi seara în săptămâna Patimilor. Evanghelia de care ne ocupăm mai sus, cuprinde înse în pagi- nele ei toate evangheliile ce se cetesc în biserica noastră ortodoxă în cursul unui an întreg, de aceea această carte este foarte voluminoasă, conținând mai

multe sute de pagine al cărora desemn artistic va- riază pe fiecare filă. Pentru aceste motive insist a- supra cuvântului, că opera aceasta de artă a M. S. reginei are o valoare nemărginită. Evanghelia în cestiune s'a lucrat de M. S. regina pentru biserica mănăstirii Sinaia, unde Majestatele Lor și-au stabilit reședința regală.

C E E N O U ?

Hymen. Dl *Demetriu Bardoși*, locotenent în regimentul 26, la batalionul detașat în Rogatica, Bosnia, s'a fidanțat în 12 aprilie cu dșoara *Rosa Demetrovici*, profesoară în Sarajevo, ficia dlui Iosif Demetrovici, funcționar la oficiul c. și r. de acolo, Român bănățean. — Dl dr. *Liviu Micșa*, avocat în Deș și dșoara *Lucreția David* din Bucium s'au logodit la 12 aprilie n. — Dl *Ioan Negruțiu*, func- ționar de stat în Lăceșe și dșoara *Aurelia Covrig* din Nirasteu s'au logodit. — Dl *Emil Vinteleriu* și dșoara *Eugenia St. Moga* s'au cununat la 20 aprilie n. în biserica gr. or. din suburbiul Iozefin-Sibiiu.

Știri personale. Dl *Alesandru Onaciu* a fost numit jude la Curia regească din Budapesta. — Dl *Damian Dragonescu*, director de finanțe în Timi- șoara, a fost ales cetățean de onoare al comunei Sacoșul-unguresc.

De la despărțământul oradan al Asociațiunii. *Avis!* Biblioteca despărțământului „Oradan“ al Aso- ciațiunii pentru literatura română și cultura popo- rului român din Oradea-mare stă la dispoziția pub- licului în fiecare săptămână joi de la 5—6 ore. (Strada Grădinei numărul 2/5.) Prin aceasta se atrage atențiunea iubitorilor de lectură română. *Vasile Babi* bibliotecar.

Vereșciagin a murit. Marele pictor rus, Vasile Vereșciagin, care ș-a făcut un mare renume în toată lumea cultă prin tablourile sale cari represintă dife- rite scene de resboiu, s'a dus să facă schițe și din actualul resboiu ruso-japonez. El se află pe cira- satul „Petropavlovsk“, care a fost scufundat de ja- ponezi și astfel marele artist, dimpreună cu toți câți se aflau acolo, s'a înecat în valuri. Vereșciagin a fost de 62 ani. El a luat parte și în resboiul ruso-rom- no-turc. Din câmpul resboiului a fost transportat rănit la București, de unde apoi a plecat la Paris.

Militare. Ladislau Cenna, feldmaresal-locotenent, atașat inspectorului general de artilerie, a fost de- corat cu crucea de cavaler al ordinului Leopold. — Căpitanul cl. I. Sim. Barza de la reg. 43 a fost de- corat cu crucea militară pentru merite. — Căpitanului cl. I Nicolae Lugoșianu de la corp artilerie reg. 5 i-s'a exprimat mulțumirea prea înaltă pentru servi- ciile prea zeloase.— Dlui Aurel Anca medic de regiment cl. I la reg. de inf. nr. 62 i-s'a acordat medalia de aur cu coroană pentru merite.

Au murit: *Antoniu Papdan*, paroc-protopop gr. cat. de Leta-mare, la 10 aprilie în etate de 63 ani; — *Ana Sala* n. Pavel, mama învățătorului Va- silie Sala din Vașcou, la 14 l. c., în comuna Dră- gănești, în etate de 87 ani.

Rugăm pe abonații noștri ale căror abona- mente au expirat în 1 aprilie să le innoiască spre a nu se întrerupe expediția la adresa lor.

Poșta redacției.

Alba-Iulia. Mulțumim pentru frumoasa recenziune și te rugăm să ne mai scrii și de altă-dată în genul acesta.

Cluj. Dlui C. N. Au sosit. Cât mai curând.

Câmpeni. Dnei A. Vl. Numerele reclamate s'au trimis. Cauza întârzierii a fost lipsa primredactorului nostru.

Straja. Dlui V. B. Vi s'au trimis toate numerele din începutul anului. Credem că le-ai primit.

Călimdarul săptămânei.

Dum. Mironositelor v. 2 Ev. inv. 4; Ev. lit. de la Mareu c. 15.

Ziua sept.	Calindarul vechiu	Călimd nou
Duminică 11	M. Antipas	24 George
Luni 12	C. P. Vasile ep.	25 Ev. Marcu
Marți 13	C. P. Martin	26 Cletus
Mercuri 14	M. Aristarch	27 Peregrin
Joi 15	M. Grescent	28 Vitalis
Vineri 16	M. Agapia	29 Petru
Sâmbătă 17	M. Simion	30 Antonia

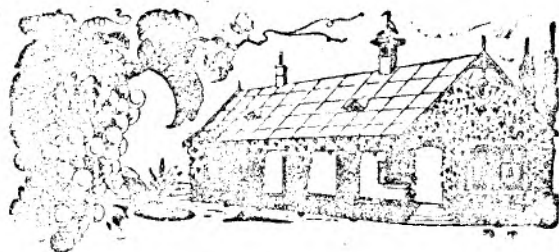
Proprietar, redactor răspundător și editor:
IOSIF VULCAN. (STRADA ALDÁS NR. 14/296b).

O domnișoară română

dorește să ocupe un loc de educatoare într'o familie distinsă română lângă doi sau trei copii, cu limba germană, maghiară și română, lucruri de mână, priepând în câtva și pictura.

Adresa se poate afla la redacția „Familiei“ în Oradea-mare. (1-2)

Să plantăm umbrar de viță de vie pe lângă ori ce casă și în grădinile noastre de casă, în pământ și năsip.

Pentru acest scop înse nu se potrivește ori ce soi de struguri, de și toate soiurile sînt plante curpenitoare, fiind că o parte mare din ele, chiar și dacă se desvolta, nu dă roade, din care cauză mulți nu au putut obține nici un rezultat. Dacă înse se plantează soiuri bune pentru formarea de verdeață, acestea provăd apoi casa pe întreg timpul conerii cu cele mai eminente soiuri de struguri tămăoși și alte soiuri de struguri dulci.

Strugurii cresc pretutindenea în patria noastră și nu există casă, pe lângă a cărei ziduri nu ar putea fi cultivați, cu neînsemnate spese; afară de aceea servesc de cea mai frumoasă podoabă și pentru alte clădiri, grădini, garduri ș. a. fără să detragă cât de puțin din locul menit pentru alte scopuri. Ș-apoi strugurii sînt cele mai multămitoare poame, de oare ce rodesc an de an.

Soiurile sînt descrise în un preț-eurent ilustrat, care, indicându-se adresa prin cartă poștală, se trimite fiecăruia, gratis și franco. 7-8

Erste Érmelléker Rebenschule. Nagy-Kágya, p. u. Székelyhid.

! DEOSEBIT NOROC LA TÖRÖK! Neîntrecut

este norocul, care a favorizat Principala noastră colectură. În timp scurt am plătit onorațiilor noștri cumpărători ca câștiguri mai bine de 15 milioane coroane; numai în timpul din urmă

cele mai mari trei câștiguri și anume:
premiile mari de **605.000** coroane 57086
cu nr. **100.000** „ 74366
90.000 „ 109780

și afară de aceste multe alte câștiguri mari.

Deci recomandăm a participa la loteria de clase, care are cele mai mari șanse de câștiguri în toată lumea. În a 14 a loterie de clase din

110.000 losuri se sortesc **55.000**
cu câștiguri de bani, în total în enorma sumă de
14 milioane 459.000 coroane

Câștiul principal în cazul cel mai norocos:

1.000.000 coroane.

Special un premiu cu 600.000, un câștig à 400.000, 1 à 200.000, 2 à 100.000, 1 à 90.000, 2 à 80.000, 1 à 70.000, 2 à 60.000, 1 à 50.000, 1 à 40.000, 5 à 30.000, 3 à 25.000, 8 à 20.000, 8 à 15.000, 36 à 10.000 și încă multe altele; la oalta 55.000 câștiguri și premii în valoare de **14.459.000** coroane.

Prețul losului original pentru clasa I face conform planului:

Pentru o optime (1/8) fl. —.75 sau coroane **1.50**
„ „ pătrime (1/4) „ **1.50** „ „ **3.—**
„ „ jumătate (1/2) „ **3.—** „ „ **6.—**
„ un întreg (1) „ **6.—** „ „ **12.—**

și se trimite pe lângă rambursă sau achitarea înainte a prețului. Planuri oficiale gratuit. Comande pentru losuri originale rugăm a trimite până în

24 aprilie an. c.

cu încredere și direct la adresa noastră.

A. Török & Co.

Cea mai mare vînzare în detal din Ungaria pentru loterie de clase.

Budapesta. Secțiunile loteriei de clase ale colecturei noastre principale sînt: Centrala: Theresienring 46/a. 1. Sucursală: Waitznering 4. 2. Sucursală: Museumring 11. 3. Sucursală: Elisabethring 54.

Dlui **Török & Co.,** Budapesta. (2-5)

Scrisoare de comandă (de tăiat)

Ve rog să-mi trimiteți _____ los original clasa I a loteriei ung. reg. priv. de clase, dimpreună cu un plan oficial. Suma în coroane _____ (a se încasă prin rambursă) Rog a șterge ce nu convine. (urmează cu mandat postal)

Adresa precisă _____